

Akik ismerték, barátai, pályatársai egybehangozóan úgy vélték, végtelenül szerény, finom, visszahúzódo, magányos ember volt. Érzékeny, zárkózott, befelé élő művész, aki csak a festés hevében és egy-két barátja előtt oldódott fel. A Gellérthegy oldalára kapaszkodó Orlay utcában élt édesanyjával, csöndesen, visszavonultan. Egész világát a festészet és a zene jelentette. Hegedülni művészien tudott, sőt a hegedűkészítéshez is értett. Bach műveinek formai fegyelmezettsége, klasszikus szépsége állt hozzá legközelebb. Szerénységére, „szinte észrevétlenül élni” felfogására jellemző, hogy hangtalan hegedűt készített magának s inkább azon játszott, csakhogy szomszédait ne zavarja. Kitűnő, módszeresen mérkőző sakkozó volt, akivel Egyri József igen szívesen játszott a Gresham-asztal szokásos összejövetelein, ahol legtöbbször Egyri vesztett hirtelen feléltő, kockázatos lépései miatt.

Igazi ünnep az volt Jobbágyi Gaiger számára, ha barátai meglátogatták műtermében s megmutogathatta legújabb munkáit. Aggodalommal, gondos tervezgetéssel kezdett hozzá mindegyik festményéhez, de kész képein e töprengéseknek már nyoma sincs, könnyed festés, élményszerű megoldás jellemzi valamennyit. Termékeny, sokoldalú művész volt, a festészet minden műfaját művelte: festett tájat, arcképet, aktot, állatokat, sőt 1951-ben történelmi témához is nyúlt. Technikája főleg olaj és pasztell. Műveiben mindig a valóság őszinte ábrázolására, az élmények közvetlen megragadására törekedett. A természetű festés volt legfőbb művészi elve.

1892. november 2-án Szentgotthárdon született, édesapja törvényszéki bíró. Festői tehetsége már korán megnyilatkozott: tizenhárom éves korában festett *Baromfiudvar* (1905) című képe meglep ötletességével. Gimnáziumi érettségi után a budapesti Képzőművészeti Főiskolára iratkozott be 1911-ben, mestere Ferenczy Károly. 1916-ig dolgozott mellette s mint egyik legtehetségesebb tanítványát emlegették. Másodéves korából való *Csacsi* (1912) képét így dicsérte meg Ferenczy: „nem kell sokat festeni, de ilyen lehet.” Ferenczy festői felfogása érezhető korai képein: a tájábrázolás líraisága, a szabadtéri világítás viszonyainak vizsgálata, a zárt térbe állított alakos, aktos kompozíciók kedvelése. *Fiatalkori önarcképén* (68. kép, 1913) komoly tekintetű, elgondolkozó, nyílt arcú, rokonszenves fiatalember néz velünk szembe, gondosan jellemzett tanulmány. Még szintén főiskolás korában festette *Csikók a karámban* (70. kép, 1914) című igényes plein-air képét, melynek a lombok között átszűrődő megvilágítása Ferenczy század-

eleji képeinek hasonló megoldásait, tanulságait idézi. Bécsben és Itália néhány városában tett tanulmányútja új benyomásokkal gazdagította festészetét.

[Huszonhat éves korában, 1918-ban számottevő gyűjteményes kiállítással állt elő az Ernst Múzeumban, ahol elsősorban aktképeivel szerepelt. *Hátakt vörös drapéria előtt* (1918) című festménye gondos megmunkálásával tűnt ki, a finoman modellált nőalak hátán a vörös drapéria reflexei lágyan verődnek vissza. — A kritikusok véleménye ez alkalommal még nem egyöntetűen elismerő. Bálint Aladár a Nyugatban többek között alakjai merevségét, marionettszerűségét kifogásolja. A Művészet című folyóirat azonban — alighanem Lyka Károly tollából — dicséri „a festő ízlését és technikai készségét”. Három év múlva, 1921-ben, újból huszonhárom képével szerepelt az Ernst Múzeumban. Ekkor állítja ki érdekes témájú, kis méretű képét a *Kritikát* (1920), amelyen három női akt könnyed ritmusban hajol egy festmény felé. Nőalakjainak pasztikus megfestése Hatvany Ferenc aktábrázolásához hasonlít. — Kiegyensúlyozott életét, szépen ívelő pályáját családi tragédia zavarja meg: öccse öngyilkossága, amely szinte búskomorságba sodorta, e megrázó, gyöttrő fájdalom egész életére kihatott s zárkózottá, tépelődővé tette.

A huszas évek végén éri művészi fejlődését a legdöntőbb hatás: Párizs. 1928-ban három hónapot, 1929-ben hat, és 1931-ben ismét hat hónapot töltött ott. Megmámorosítja a város, a művészetek esodálatos központja. Cézanne és Matisse felfogása vonzotta leginkább. Itt is sokat dolgozott, főleg aktos kompozíciókat és városképeket festett. Aktképeihez a pasztell lágyan formáló technikáját kedvelte, egyik finom példája a *Beszélgetők* (1929), amelyben a hármas csoportot klasszikus, gúlaszerű kompozícióba fűzte. *Félakt kabátban* (1930) vagy *Festőnő és modell* (1938) elmélyült, komoly művek, melyeken a felület gondos megfestése az érzés komolyságával párosul. Gyakran volt együtt Párizsban Lehel Ferencsel, a neves művészeti íróval, aki különösen lelkesedett „szentelenül szép” aktjaiért. A Szajna-part, a Quartier Latin könyvesbódéi, a Place Dauphin elevenednek meg hangulatos, könnyedén festett párizsi városképein. Színei felfrissülnek, élénkebbek lesznek, formái fellazulnak és gyakrabban alkalmaz puhán formált alakjain erős kontúrokat. E képei a pasztelltechnika előnyével, gyengéd tónusaival és lágy levegősségével élnek. Női arcképei közül az 1930-ban festett *Merengő és Piroskabátkás leány* (69. kép, 1930) című pasztelljei a legszebbek, líraiságuk és lélekábrázolásuk bensősége révén.

Cséplés (1930) című képén az égő sárga szín vált uralkodóvá, mely későbbi aktjain is gyakori. Termékenységre utal, hogy 1931-ben és 1933-ban ismételt kiállított az Ernst Múzeumban, csoportkiállításokon.

A Dunántúl, „az édes Pannónia” mindvégig ihletője, akár a kies, Vas megyei falut, Bögötét, nyaralásainak színterét festi, akár a Balaton gyönyörködtető látványát. A bögötei park piros pünkösdirózsáit vagy méhesét, a kert fái között áttűző napfény sugarai ragyogják be. A harmincas évek végén egész sorozata születik meg napsütötte balatoni tájképeinek: *Sziglőgeti táj* (1939), *Kilátás a Balatonra* (1936), *Szőlőhegy a Balaton partján* (71. kép, 1938) című stb. Legnagyobb gyűjteményes kiállítását 1939 áprilisában a Múterem című kiállítóhelyiségben rendezte majdnem száz képből: olajfestményekből, pasztellekből és temperákból. Széles körű sajtóvisszhangja volt e kiállításnak és a korabeli napilapok komoly elismeréssel írtak róla: „... A francia kultúrán nevelkedett Gaiger... bravúros előkelőséggel bánik a halvány színek összes árnyalataival, aktjaiban a női test lágy formáinak anyagszerűségét, a puha körvonalakat könnyed gyöngédséggel tudja érzékeltetni. Harmonikusan összehangolt virágesendéleteinek... minden ecsetvonását meleg, férfias líra hevíti át. Minden technikai tudásán túl Gaiger igazi értékét kiegyensúlyozott, szerény egyénisége, elmélkedő hajlama, fejlődésre való törekvése... dönti el.” (Dutka Mária)

Néhányszor megfestette önmagát is, egész alakban, modelljei között, munka közben, tükrökben vagy arcképen palettával, hegedűvel a kezében. Egyik legszebb portréja érzékletesen modellált, festői finomságokban gazdag, kutató, töprengő kifejezésű mellkép, fekete zubbonyban 1942-ben (Magyar Nemzeti Galéria tulajdona). A felszabadulás után is tevékenyen vett részt a képzőművészeti kiállításokon, rendszeresen szerepelt a Műcsarnok tárlatain. Utolsó éveinek terméseiből legszebbek a zsenyei Alkotóotthonban és Sárospatakon festett tájképei. Lírai gyöngédséggel ábrázolja édesanyját, az erkélyen üldögélve kézimunkázás vagy olvasás közben. Mikor édesanyját a negyvenes évek végén elvesztette, legjobb barátja Pátzay Pál lett. Kortársai közül sokra értékelte még Baresay Jenőt, Holló Lászlót, az utóbbi művészetét kitűnő összefoglalásban jellemezte a *Tér és Forma* című folyóiratban, kiemelte festészetének balladai tömörségét és azt az értékét, hogy művei tárgyi vonatkozásaitól függetlenül is — legbensőbb életérzésükben — jellegzetesen magyarok.

1959. június 13-án halt meg Budapesten.

A mindig szerény és nemes gondolkozású festő munkában eltöltött életének, becsületes, mértéktartó művészetének kívánt emléket állítani a hagyatéki kiállítás, melyet 54 festményéből a Műcsarnok két nagy termében rendezett a Magyar Nemzeti Galéria 1963-ban.

Bodnár Éva